

بررسی تاثیر کیفیت دارایی بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت پذیری

علیرضا حیدرزاده هنزائی^{۱*}، زهرا کاظم یوسف‌خانی^۲، اسماعیل غفاری^۳

^۱ استادیار، گروه مدیریت مالی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (عهده دار مکاتبات)

^۲ کارشناسی‌ارشد، واحد تهران شمال، گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳ استادیار، گروه حسابداری، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: فروردین ۱۳۹۷، اصلاحیه: خرداد ۱۳۹۷، پذیرش: تیر ۱۳۹۷

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی تاثیر کیفیت دارایی بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری در بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. این پژوهش به روش توصیفی-همبستگی انجام شده و از نوع پژوهش‌های کاربردی است. برای سنجش رقابت‌پذیری از شاخص لرنر و شاخص تمرکز بانک و برای سنجش شفافیت گزارشگری مالی از چهار شاخص افشای کامل اطلاعات ترازنامه، افشای برنامه‌های مدیریت ریسک، افشای بدهی‌های هیات مدیره و افشای نیاز به حسابرسی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند که تعداد یازده بانک مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. داده‌های پژوهش از صورت‌های مالی بانک‌ها استخراج گردیده و با استفاده از مدل‌های رگرسیونی به روش داده‌های تلفیقی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین کیفیت دارایی و شفافیت گزارشگری مالی با رقابت‌پذیری بانک‌ها ارتباط مثبت و معناداری وجود داشته است. همچنین نتایج حاکی از آن بود که کیفیت دارایی‌های بانک بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری بانک‌ها تاثیر معناداری دارد.

واژه‌های اصلی: شفافیت گزارشگری مالی، رقابت‌پذیری، کیفیت دارایی.

۱- مقدمه

تصمیم‌گیری‌های آگاهانه می‌باشند. بدین منظور باید اطلاعاتی تهیه شوند که قابل اعتماد و مفید باشند تا بتوان بدینوسیله دستیابی به اهداف مزبور را تضمین نمود.

در حرفه‌ی حسابداری، اطلاعات مالی صحیح و معتبر منجر به اتخاذ تصمیمات مفید اقتصادی می‌گردد. این اطلاعات و یا به عبارتی نتایج کار حسابداران بر خلاف آنچه جوامع حرفه‌ای غربی عنوان می‌کنند، صرفاً برای سرمایه‌گذاران و بستانکاران و احیاناً کارکنان تهیه نمی‌شود. بنگاه اقتصادی در کل جامعه مانند یک انسان عمل می‌کند؛ اطلاعات حسابداری بنگاه‌های اقتصادی نیز علاوه بر یک گروه خاص باید از طریق دولت مورد استفاده کل جامعه باشد [۸].

اطلاعات مالی شفاف و قابل اعتماد اساس و مبنای تصمیم‌گیری را برای استفاده‌کنندگان فراهم می‌آورد. مدیران، سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان به اطلاعاتی قابل مقایسه، مربوط و قابل فهم جهت تصمیم‌گیری آگاهانه و صحیح نیاز دارند. اگرچه اطلاعات مالی از منابع مختلف قابل استخراج است، اما در حال حاضر صورتهای مالی هسته‌ی اصلی منابع اطلاعات مالی را تشکیل می‌دهند. در نتیجه باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشند. صورتهای مالی زمانی از کیفیت مطلوب برخوردار خواهند بود که بر اساس ضوابط معتبر یعنی استانداردهای حسابداری

در سال‌های اخیر بررسی گزارش‌های سالانه بنگاه‌ها نشان می‌دهد کیفیت اطلاعات افشاء شده در چنین گزارش‌هایی متفاوت است و تفاوت در افشای بنگاه‌ها به احتمال زیاد در نتیجه تفکر مدیریت و فلسفه فکری آنان و همچنین صلاحدید آنان در مورد افشای اطلاعات برای مقاصد سرمایه‌گذاری است [۷]. آرچامبولت و آرچامبولت (۲۰۰۴) و اندرسون^۲ و همکاران (۲۰۰۹) اعتقاد دارند که افشای کامل و شفافیت اطلاعات مالی، یکی از شاخص‌های مهم کیفیت راهبری شرکتی است که شفافیت بیشتر و افشای بهتر، منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی^۳، کاهش مشکلات نمایندگی^۴، کاهش هزینه سرمایه^۵ و در نتیجه بهبود عملکرد بنگاه می‌شود [۱۰ و ۱۲].

در دنیای امروز، اطلاعات نقش ارزنده‌ای را پیشبرد اهداف توسعه‌ای جوامع ایفا می‌کنند. این اطلاعات در مسائل خرد و کلان مبنای

* a_heidarzadeh@iau-tnb.ac.ir

¹ Archambault & Archambault

² Anderson et al.

³ Information Asymmetry

⁴ Agency Problems

⁵ Cost of Capital

می‌گیرد. در بازار های مالی، این اطلاعات می‌تواند به صورت نشانه‌ها، علائم، اخبار و پیش بینی های مختلف از داخل یا خارج شرکت انعکاس یابد و در دسترس استفاده کنندگان از اطلاعات قرار گیرد و باعث ایجاد واکنش هایی در آنها شود. کیفیت در گزارشگری مالی یک عامل مهم در تئوری نمایندگی مبتنی بر ارتباط شرکت با گروه‌های خارج از شرکت است و مطابق با شواهد تجربی، ممکن است که برخی از تعارض‌های نمایندگی در شرکت‌ها را کاهش دهد [۱۴].

بطور کلی، نقش کیفیت و شفافیت گزارشگری مالی در شرکت‌ها را می‌توان مبتنی بر اهمیت آن در کاهش هزینه‌های نمایندگی از طریق نظارت موثر بر مدیران، موردنظر قرار داد. به عبارت دیگر، کیفیت گزارشگری مالی می‌تواند به عنوان یک مکانیسم نظارتی، در راستای حفظ منافع گروه‌های ذینفع در شرکت‌ها، مورد استفاده قرار گیرد. زیرا، در شرایطی که اطلاعات مالی، کیفیت بالایی داشته باشند، فرصت‌های مدیران برای پیش بردن انگیزه های منفعت جویانه، کاهش یافته و در نتیجه، در شرکت‌های با کیفیت گزارشگری مالی بالا، با احتمال کمتری منافع ذینفعان، تهدید می‌شود.

۲-۲- پیشینه بین‌المللی

چیو چی^۸ (۲۰۰۹) تاثیر میزان شفافیت گزارشگری مالی بر عملکرد و ارزش شرکت در بورس اوراق بهادار تایوان را بررسی کرده است. هدف اصلی آن روشن کردن قوانین و مقررات جدید و فراهم کردن شواهدی تجربی به منظور نشان دادن ارتباط بین شفافیت افشای مالی و عملکرد شرکت در محیط تایوان بوده است. وی بر مبنای درجه قابلیت اتکا، صریح و واضح بودن گزارش‌های مالی ۸۸۰ شرکت از نظر شفافیت رتبه‌بندی کرد. مطالعه او شواهد تجربی فراهم کرد که نشان می‌دهد کیفیت کلی شفافیت افشای شرکت به طور مثبتی با عملکرد مالی شرکت ارتباط دارد. علاوه بر این وی نشان داد که شفافیت افشای صورت‌های مالی شرکت، مکانیزمی است که ارزش شرکت را حداکثر کرده و از ایجاد خطر اخلاقی بین مدیران و مالکان جلوگیری می‌کند [۱۳].

آنجینر و همکاران^۹ (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی تاثیر شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها بر پایداری سیستماتیک آن‌ها پرداخته‌اند. در این پژوهش که توسط بانک جهانی به انجام رسیده، گزارشگری مالی به عنوان یکی از اساسی ترین عوامل موثر بر عملکرد بانک‌ها شناسایی گردیده است. نتایج این پژوهش بیانگر این است که پایداری بانک‌ها نیازمند ارائه عملکرد مطلوب بانک‌ها در این صنعت است و عملکرد مناسب نیز با تامین گزارشات مالی شفاف قابل حصول است. لذا گزارشگری مالی بر عملکرد و پایداری بانک‌ها موثر واقع می‌گردد [۱۱].

گومز و پونچ^{۱۰} (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی ارتباط میان رقابت‌پذیری و کیفیت وام‌های بانک‌ها پرداخته‌اند. در این پژوهش تعداد ۴۴ بانک طی دوره زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۰ با استفاده از تحلیل داده‌های تابلویی مورد

تهیه شده باشند [۴]. از طرفی عملکرد بنگاه نیز به طور مستقیم رقابت‌پذیری^۶ آن در ارتباط است. بنگاه‌های تجاری به منظور تامین اعتماد مشتریان و سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه، نیازمند ایجاد زیرساخت‌های لازم برای بهبود وضعیت رقابتی خود هستند [۵]. از این رو سطح رقابت‌پذیری و سهم آن از بازار محصولات و خدمات خود، می‌تواند به طور مستقیم از کیفیت افشاء و عملکرد آن تاثیر پذیرد.

با توجه به رقابت‌پذیری در هر صنعت و ارتباط آن با کیفیت افشاء چنین به نظر می‌رسد که نه تنها کیفیت افشای اطلاعات^۷ و رقابت‌پذیری بنگاه‌های تجاری با یکدیگر در ارتباط هستند، بلکه این ارتباط از طریق کیفیت افشاء بر رقابت‌پذیری بنگاه اقتصادی شکل گرفته است. چرا که به طور متناظر، افزایش کیفیت افشای اطلاعات بنگاه، منجر به انعکاس اخبار خوب نسبت به واحد تجاری در بازار سرمایه گردیده و با تاثیری که بر رفتار سرمایه‌گذاران دارد، ایجاد مزیت رقابتی برای واحد تجاری می‌نماید. به همین دلیل است که شناسایی نوع روابط میان متغیرهای مذکور به منظور تدوین استراتژی‌های بهینه کسب و کار نه تنها می‌تواند موجب رونق کسب و کار واحدهای جاری گردد بلکه به طور مستقیم به رونق بازار سرمایه و اقتصاد کشور نیز کمک می‌نماید و از آنجا که تاثیر شفافیت افشای اطلاعات بر رقابت‌پذیری بانک‌ها و واحدهای تجاری تاکنون مورد مطالعه قرار نگرفته، انجام این پژوهش می‌تواند راهگشای توسعه روابط میان این شاخص‌ها در حوزه مطالعات مالی گردد.

افزایش بازدهی دارایی‌ها و کاهش انحراف معیار بازدهی دارایی‌ها سبب افزایش در شاخص شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها می‌شود. در این شاخص افزایش سرمایه بانکی نیز موجب افزایش ثبات بانکی خواهد شد [۱۷]. یکی از اهداف گزارشگری مالی ارائه اطلاعات مفید جهت تصمیم‌گیری استفاده کنندگان است. صورت سود و زیان به عنوان یکی از ارکان گزارش‌های مالی به سبب اطلاعات مفیدی که درباره میزان سودآوری واحدهای تجاری ارائه می‌کند، برای استفاده کنندگان اطلاعات مالی حائز اهمیت است. رقابت، معیاری برای اندازه‌گیری عملکرد شرکت از داخل می‌باشد که این امر موجب تأکید مدیران بر ارتقاء عملکرد شرکت و کاهش هزینه‌ها، برای جلوگیری از احتمال ورشکستگی می‌گردد. زیرا، در غیر اینصورت ممکن است شرکت به ورشکستگی و در نهایت انحلال دچار گردد. به عبارت دیگر، رقابت باعث ایجاد فشار بر مدیران برای اثبات توانایی‌های خود، تلاش برای بقای سازمان و برقراری عدالت می‌گردد [۱۸].

۲- ادبیات نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

۲-۱- ادبیات نظری

امروزه اطلاعات یک وسیله و ابزار راهبردی مهم در تصمیم‌گیری محسوب می‌شود و بدون شک کیفیت تصمیمات نیز بستگی به صحت، دقت و به هنگام بودن اطلاعاتی دارد که در زمان تصمیم‌گیری در اختیار افراد قرار

⁸ Chiu, Chi.

⁹ Anginer et al.

¹⁰ Gomez and Ponce

⁶ Competitiveness

⁷ Quality of Information Disclosure

پژوهش بررسی اندازه‌گیری ثبات و شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری در بین بانک‌های اسلامی و غیراسلامی بوده است. جامعه آماری شامل ۱۴۴ بانک از ۱۶ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا بوده که نمونه پژوهش از بیست و سه بانک اسلامی و ۱۲۱ بانک غیراسلامی برای دو دوره زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ در نظر گرفته شده است. متغیر وابسته نرخ بازده دارایی‌ها و متغیرهای مستقل داخلی شامل اندازه، نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی، هزینه نیروی انسانی بانک، رقابت‌پذیری و متغیرهای مستقل بیرونی شامل تورم، اعتبار بخش خصوصی، اعتبار بانک و دعاوی دولت مرکزی بوده است [۲۱].

اماجیندا و روخیم^{۱۲} (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی ثبات مالی بانک‌های اسلامی و بانک‌های غیراسلامی در کشور اندونزی پرداختند. هدف از پژوهش ارزیابی ثبات مالی بانک‌های اسلامی و بانک‌های غیراسلامی اندونزی بوده است. نمونه پژوهش از ۸ کشور شامل ۱۲ بانک اسلامی و ۷۱ بانک غیراسلامی طی دوره زمانی ۲۰۰۴-۲۰۰۹ جمع‌آوری شده است. متغیرهای پژوهش کیفیت گزارشگری مالی، نرخ بازده دارایی و نسبت سرمایه به دارایی بوده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بانک‌های غیراسلامی نسبت به بانک‌های اسلامی دارای ثبات مالی بهتری هستند. تفاوت معنی‌داری بین بانک‌های اسلامی کوچک و بانک‌های غیراسلامی کوچک از لحاظ ثبات مالی وجود ندارد. همچنین تفاوت معنی‌داری بین بانک‌های اسلامی و بانک‌های غیراسلامی از لحاظ ثبات مالی در زمان بحران مالی ۲۰۰۸ وجود ندارد. بانک‌های اسلامی نسبت به واحدهای کسب‌وکار اسلامی دارای ثبات مالی کمتر است [۲۰].

۲-۳- پیشینه‌ی داخلی

ولی‌زاده (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی ارتباط سطح شفافیت اطلاعات مالی و عملکرد مالی شرکت‌ها پرداخته است. دوره زمانی از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۰ (دوره ۶ ساله) است و تعداد ۹۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نمونه مورد مطالعه قرار گرفت. ابتدا با استفاده از معیارهای شفافیت تعیین شده در مدل استاندارد و پورز، میزان شفافیت در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران اندازه‌گیری و سپس با عملکرد مالی سنجیده شد. نتایج حاصل، بیانگر آن است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بین میزان شفافیت اطلاعات مالی و عملکرد مالی ارتباط معناداری وجود دارد [۹].

شهسواری (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی ارتباط شفافیت با نقدینگی شرکت‌ها و نقدینگی و بازده بازار در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. جامعه آماری و نمونه آماری در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها، متشکل از داده‌های ۱۸۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۰ می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که: الف) بین سطح شفافیت با نوسان‌پذیری نقدینگی شرکت‌ها و همچنین سطح پراکندگی نقدینگی

مطالعه قرار گرفته‌اند. نتایج این پژوهش بیانگر این است که کیفیت وام‌های اعطایی بانک‌ها از نظر دریافت پذیربودن و یا مشکوک الوصول بودن آن‌ها ارتباط معکوس با رقابت‌پذیری بانک‌ها داشته است.

کوتیللاس و سانچز^{۱۱} (۲۰۱۳) پژوهشی تحت عنوان "کیفیت گزارشگری مالی، سررسید بدهی و کارایی سرمایه‌گذاری" را در نمونه‌ای از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اسپانیا انجام دادند. آن‌ها برای آزمون فرضیه‌های پژوهش خود از اطلاعات سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۰۸ استفاده نمودند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که کیفیت گزارشگری مالی، سرمایه‌گذاری بیش از حد را کاهش می‌دهد، همچنین با کوتاه‌تر شدن تاریخ سررسید بدهی، می‌توان کارایی سرمایه‌گذاری را بهبود بخشید. در نهایت آن‌ها دریافته‌اند که کیفیت گزارشگری مالی و تاریخ سررسید بدهی مکانیسم‌هایی جایگزین برای افزایش کارایی سرمایه‌گذاری هستند [۱۴].

نین چن، جینگ و یینگ^{۱۲} (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر قوانین افشاء بر مدیریت سود ناشی از معاملات با اشخاص وابسته پرداختند. آن‌ها در پژوهش خود برای اندازه‌گیری مدیریت سود، مدل تعدیل شده جونز را به کار بردند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که به دنبال قوانین افشاء تصویب شده کشور تایوان در نوامبر ۲۰۰۰، در مدیریت سود شرکت‌های تایوانی که دارای معاملات اشخاص وابسته با شرکت‌های چینی بوده‌اند، کاهش رخ داده است. به طور کلی آن‌ها بیان کردند قوانین افشاء، مدیریت سود را کاهش می‌دهد [۱۹].

هسه و چیهاک^{۱۳} (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین رقابت، کارایی و پایداری بانک‌ها پرداخته‌اند. در این پژوهش تعداد ۲۳۱ بانک طی دوره زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. جهت انجام آزمون فرضیه‌های در این پژوهش از تخمین مدل‌های رگرسیون داده‌های تابلویی استفاده شده و نتایج بیانگر آن است که بین رقابت و کارایی بانک‌ها ارتباط مستقیمی وجود دارد و همچنین بانک‌هایی که از درجه رقابت‌پذیری بالاتری برخوردار بوده‌اند، شاخص‌های پایداری قوی‌تری نسبت به سایر بانک‌ها داشته‌اند [۱۵].

آندروسکایا و سمناوا^{۱۴} (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی ارتباط میان شفافیت گزارشگری مالی^{۱۵} و رقابت‌پذیری بانک‌ها پرداخته‌اند. در این پژوهش بانک‌های روسیه‌ای طی سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۱ و ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰ با استفاده از تحلیل داده‌های تابلویی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند و نتایج پژوهش حاکی از آن است که شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها به طور مستقیم با رقابت‌پذیری آن‌ها که توسط شاخص لرنر و تمرکز بانک سنجیده شده در ارتباط است و این ارتباط از طریق کیفیت دارایی‌های بانک تعدیل می‌گردد [۱۶].

زوپاندیس و همکاران^{۱۶} (۲۰۱۷) در پژوهشی به مقایسه بانک‌های اسلامی و غیراسلامی در زمان بحران جهانی در پرداختند. هدف از این

¹¹ Cutillas and Sanchez

¹² Nen-Chen, R.H., Jeng, C., Ying, W.

¹³ Hesse and Čihák

¹⁴ Andrievskaya and Semenova

¹⁵ Reporting Transparency

¹⁶ Zopounidis et al.

روش پژوهش این پژوهش از نظر ماهیت و محتوا از نوع همبستگی است، که با استفاده از داده‌های مستخرج از صورت‌های مالی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به تحلیل رابطه‌ی همبستگی می‌پردازد. علت استفاده از روش همبستگی کشف روابط همبستگی بین متغیرها است. پژوهش همبستگی یکی از انواع پژوهش‌های توصیفی است. از سوی دیگر پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی (صورت‌های مالی بانک‌ها) انجام می‌گیرد. همچنین این پژوهش از نوع مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و تحلیلی - علی است. پژوهش از حیث هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی - همبستگی است.

۳-۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل تمامی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ می‌باشند که حجم نمونه نهایی به روش حذف سیستماتیک (غربالگری) پس از اعمال محدودیت‌های زیر تعیین گردید:

- اطلاعات مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای عملیاتی پژوهش، برای آن‌ها در دسترس باشد.
 - قبل از سال ۱۳۸۸ در بورس پذیرفته شده و تا پایان دوره پژوهش در بورس فعال باشند.
 - پایان سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفندماه باشد.
- پس از نمونه‌گیری، تعداد ۱۱ بانک در بازه زمانی هشت سال مورد بررسی قرار گرفتند که در مجموع ۸۸ مشاهده بانک-سال است.

جدول (۱): نمونه آماری پژوهش

ردیف	نام بانک	نماد بورسی	ردیف	نام بانک	نماد بورسی
۱	انصار	وانصار	۷	تجارت	وتجارت
۲	ملت	ویملت	۸	کارآفرین	وکار
۳	پارسیان	وپارس	۹	اقتصاد نوین	ونوین
۴	ایران زمین	وزمین	۱۰	سینا	وسینا
۵	پست بانک	وپست	۱۱	دی	دی
۶	صادرات	وبصادر			

۳-۴- فرضیه‌های پژوهش

- (۱) کیفیت دارایی بر رقابت‌پذیری تاثیر معناداری دارد.
- (۲) شفافیت گزارشگری مالی بر رقابت‌پذیری تاثیر معناداری دارد.
- (۳) کیفیت دارایی‌های بانک بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری تاثیر معناداری دارد.

۳-۵- مدل مفهومی و روش اندازه‌گیری متغیرها

شرکت‌ها و بازده بازار ارتباط معناداری وجود ندارد. (ب) بین سطح شفافیت و میزان تکرار شونددگی عدم نقدینگی شدید شرکت‌ها ارتباط معنادار و منفی و بین سطح شفافیت ناشی از سطح پراکندگی نقدینگی شرکت‌ها و نقدینگی بازار ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. (ج) بین سطح شفافیت ناشی از سطح پراکندگی نقدینگی شرکت‌ها و بازده بازار در سطح اطمینان ۹۰ درصد، نزدیک به سطح اطمینان ۹۵ درصد (حدود ۹۴/۶ درصد) ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد [۶].

خورشیدی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی ارتباط علی میان نقدشوندگی، کیفیت شفافیت و افشاء و ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. نمونه پژوهش شامل ۹۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ می‌باشد. نتایج بیانگر ارتباط معنادار میان متغیرهای کیفیت شفافیت و افشاء و معیارهای عدم نقدشوندگی آمیهد و نسبت روزهای با بازدهی صفر می‌باشد و همچنین ارتباط معنادار میان نمره کیفیت افشاء و اطلاع‌رسانی بورس با معیار نسبت روزهایی با بازدهی صفر نیز تایید شده است. از طرفی ارتباط معنادار میان متغیرهای نمره شفافیت و افشاء و نمره کیفیت افشاء و اطلاع‌رسانی بورس با متغیر نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آن تایید شده است. در انتها نتایج مربوط به نقش میانجی‌گری بیانگر این است که معیار نسبت روزهای با بازدهی صفر در ارتباط میان متغیر پیش‌بین (کیفیت شفافیت و افشاء) و متغیر ملاک (ارزش شرکت) نقش میانجی‌گری دارد [۲].

خدای‌پور و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان اثر کیفیت افشاء بر انواع مدیریت سود انجام داده‌اند. در این راستا برای ارزیابی سطح کیفی افشاء، از معیار کیفیت شفافیت و افشای مؤسسه استاندارد اند پورز با انجام تعدیلاتی استفاده شده است. نتایج پژوهش با استفاده از الگوی رگرسیون چندمتغیره و روش داده‌های تابلویی، بیانگر رابطه معنادار و منفی بین سطح کیفی افشاء و مدیریت سود اقلام تعهدی و واقعی سود است. همچنین نتایج با استفاده از الگوی رگرسیون لاجیت، بیانگر رابطه معنادار منفی بین مدیریت کلی سود و سطح کیفی افشاء است [۱].

رضایی و نمازی (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان نقش شفافیت و افشاء در گزارشگری مالی انجام داده‌اند. پژوهش حاضر بعد از بیان مقدمه و تاریخچه به ماهیت شفافیت گزارشگری در ادبیات مالی نقش شفافیت در گزارشگری مالی؛ شفاف‌سازی مالی از نگاه سازمان‌های بین‌المللی محدودیت‌های افشاء اطلاعات و افزایش شفافیت کیفیت افشاء؛ شفافیت ویژگی‌های کیفی صورت‌های مالی اهمیت شفافیت و افشاء مزایا افشاء؛ مسائل اصلی در افشاء چرا شرکت‌ها دست به افشاء می‌زنند و در آخر نتیجه‌گیری پرداخته شده است رویه‌های افشاء سبب افزایش آگاهی و اطمینان سرمایه‌گذاران و کاهش نبود قطعیت بازده برای تامین‌کنندگان سرمایه می‌شود و انتظار می‌رود از کاهش هزینه سرمایه بیرونی برای افزایش ارزش آن منفعت ببرند [۳].

۳- روش‌شناسی پژوهش

۳-۱- روش پژوهش

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱- آمار توصیفی

جدول (۲): نتایج آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

متغیر	نماد	میانگین	انحراف	چولگی	کشدگی
شاخص لرنر	Ler	۰/۹۰۵۴	۰/۴۰۴۱۹	۱/۴۵۸۹	۳/۱۲۶۳
شاخص تمرکز	Cons	۰/۶۸۸۹	۰/۲۲۸۷	-۰/۰۸۹۵	۲/۲۵۶۱
شفافیت گزارشگری	TR	۰/۵۸۶	۰/۳۳۶۹	۰/۰۹۰۸۷	۳/۲۰۵۲
کیفیت دارایی	NPL	۰/۸۹۲۱	۰/۰۱۸۹	۰/۸۲۳۸	۳/۶۱۷۷

با توجه به شاخص‌های ارائه شده در جدول (۲) مشاهده می‌شود که میانگین شاخص لرنر به عنوان یکی از معیارهای رقابت‌پذیری بانک، به طور متوسط برای تمامی بانک‌های مورد مطالعه برابر با ۰/۹۰۵۴ به دست آمده است. متوسط شاخص تمرکز بانک برای بانک‌ها برابر با ۰/۶۸۸۹ به دست آمده است. همچنین نتایج حاکی از آن است که به طور متوسط ۵۸ درصد از بانک‌ها دارای شفافیت گزارشگری کامل بوده‌اند و معیار کیفیت دارایی آن‌ها نیز به طور میانگین برابر با ۰/۸۹۲۱ به دست آمده است. بررسی شاخص‌های چولگی^{۱۸} و کشیدگی^{۱۹} متغیرها نیز نشان می‌دهد که مقادیر چولگی داده‌ها تقریباً نزدیک به صفر و کشیدگی آن‌ها نیز نزدیک به مقدار سه بوده است اما باید توجه داشت که انحراف این دو شاخص از این حدود برای برخی از متغیرها، نتایج مدل را تهدید نمی‌کند چرا که این دو شاخص در راستای تشخیص نرمال بودن توزیع داده‌ها بکار گرفته می‌شود و در مدل‌های رگرسیونی که مبنای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش‌اند، تنها نرمال بودن اجزای خطای مدل ضروری است.

۴-۲ آمار استنباطی

۴-۲-۲ آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

به منظور بررسی مانایی متغیرهای پژوهش از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته^{۲۰} استفاده شده است. این آزمون فرضیه وجود ریشه واحد در مقادیر سری را مورد آزمون قرار می‌دهد. در صورتی که فرضیه صفر آزمون مبنی بر وجود ریشه واحد در مقادیر سری رد گردد می‌توان پذیرفت که سری‌های مورد مطالعه، مانا هستند. نتایج این آزمون در جدول (۳) ارائه شده است. با توجه به سطوح معناداری به دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که

¹⁸ Skewness

¹⁹ Kurtosis

²⁰ Augmented Dickey Foulter

²¹ Significant Level

به منظور سنجش فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های ذیل استفاده می‌نماییم.

$$Ler_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 TR_{i,t} + \beta_2 NPL_{i,t} + \beta_3 (TR_{i,t} \times NPL_{i,t}) + \beta_4 (TR_{i,t} \times NPL_{i,t}^2) + \beta_5 TR_{i,t}^2 + \varepsilon_{i,t}$$

مدل (۱)

$$Cons_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 TR_{i,t} + \beta_2 NPL_{i,t} + \beta_3 (TR_{i,t} \times NPL_{i,t}) + \beta_4 (TR_{i,t} \times NPL_{i,t}^2) + \beta_5 TR_{i,t}^2 + \varepsilon_{i,t}$$

مدل (۲)

$Ler_{i,t}$: شاخص لرنر برای بانک i در سال t و معرف سطح رقابت‌پذیری بانک است که از ارتباط زیر محاسبه می‌شود.

$$Ler_{i,t} = \frac{P_{i,t} - C_{i,t}}{P_{i,t}}$$

به طوری که $P_{i,t}$ معرف قیمت خدمات و $C_{i,t}$ معرف هزینه خدمات بانک i در سال t است.

$Cons_{i,t}$: شاخص تمرکز بانک i در سال t و یکی دیگر از شاخص‌های سنجش رقابت‌پذیری بانک است که از نسبت سپرده‌های بانک i در سال t به مجموع سپرده‌های سه بانک برتر محاسبه می‌شود.

$TR_{i,t}$: شفافیت گزارشگری مالی بانک i در سال t است که از چهار شاخص افشای کامل اطلاعات ترازنامه، افشای برنامه‌های مدیریت ریسک، افشای بدهی‌های هیات مدیره و افشای نیاز به حسابرسی مستقل محاسبه می‌شود. هریک از شاخص‌های مذکور به عنوان یک متغیر مجازی صفر و یک می‌باشند که در صورتی که بانک در صورت‌های مالی خود آن‌ها را اعمال کرده باشد، امتیاز یک و در غیر این صورت امتیاز صفر می‌گیرد. بنابراین

امتیاز شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها از مجموع نمرات صفر و یک این شاخص‌ها محاسبه می‌گردد.

$NPL_{i,t}$

: شاخص کیفیت دارایی بانک i در سال t است که از طریق نسبت وام‌ها و تسهیلات مشکوک الوصول و معوق بانک‌ها به کل تسهیلات اعطایی آن‌ها سنجیده می‌شود.

جدول (۳): نتایج آزمون ریشه واحد دیکی فولر تعمیم یافته

متغیر	آماره دیکی فولر	سطح معناداری ^{۲۱}
شاخص لرنر	۲۸/۲۰۸۴	۰/۰۰۰۱
شاخص تمرکز	۴۵/۳۵۸۹	۰/۰۰۲۵
شفافیت گزارشگری	۶۵/۵۸۴۲	۰/۰۰۰
کیفیت دارایی	۷۲/۷۹۸۴	۰/۰۰۰

متغیرهای مستقل پژوهش محاسبه می‌شود، کوچکتر از مقدار بحرانی ده بدست آمده‌اند که نشان از عدم وجود هم‌خطی شدید میان متغیرهای مستقل پژوهش دارد و از این رو می‌توان پذیرفت که دقت ضرایب تاثیر متغیرهای مستقل در مدل پژوهش، تحت تاثیر روابط درونی متغیرهای مستقل قرار نگرفته است. از این رو می‌توان پذیرفت که مفروضات اولیه رگرسیون برقرار بوده و نتایج مدل در تعیین اثرات قابل استناد است.

با توجه به نتایج آزمون معناداری تاثیر هر یک از متغیرهای مستقل پژوهش و مقایسه سطوح معناداری بدست آمده از آزمون تی-استودنت در جهت تعیین معناداری اثرات متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته مدل، مشاهده می‌شود که شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی‌ها تاثیر معناداری بر روی شاخص رقابت‌پذیری لرنر بانک‌ها داشته‌اند. همچنین اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی نشان از تاثیر معنادار و مثبت کیفیت دارایی‌های بانک بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری آن دارد. همچنین مقایسه ضریب تاثیر شفافیت گزارشگری با ضریب تاثیر تعاملی آن با کیفیت دارایی‌ها نشان می‌دهد که رقابت‌پذیری در بانک‌هایی که از کیفیت دارایی بالاتری برخوردارند، تاثیر بیشتری از شفافیت گزارشگری آن‌ها می‌پذیرد.

با استناد به اثر مجذور شفافیت اطلاعات در مدل پژوهش که معنادار نیز

سری‌های مورد مطالعه در سطح خطای پنج درصد مانا هستند. بنابراین رفتار مقادیر متغیرها، در طول زمان دستخوش تغییرات رونددار نخواهد شد.

۴-۲-۳ آزمون انتخاب الگوی برازش

برای اجرای مدل‌های رگرسیون، نیاز به انجام آزمون‌های ابتدایی جهت حصول اطمینان از برازش درست مدل داریم. این آزمون‌ها به بررسی ترکیب‌پذیری و همچنین در صورت تایید آن به بررسی اثرپذیری می‌پردازند.

جدول (۴): نتایج آزمون انتخاب الگوی مناسب برازش مدل پژوهش

مدل	آزمون مقاطع	آماره	سطح معناداری	نتیجه
لرنر	چاو (ترکیبی یا تلفیقی) ^{۲۲} اثر پذیری (ثابت یا تصادفی) ^{۲۳}	افالیمبر هاسمن	۰/۵۲۶۳ -	داده‌های تلفیقی -
تمرکز بانک	چاو (ترکیبی یا تلفیقی) اثر پذیری (ثابت یا تصادفی)	افالیمبر هاسمن	۰/۳۶۹۸ -	داده‌های تلفیقی -

۴-۶-۶ آزمون فرضیه‌های پژوهش

۴-۶-۱ آزمون فرضیه اول

با توجه سطح معنی‌داری آماره اف‌فیشر، معنی‌دار بودن کل مدل تایید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۳۳/۹۹ درصد از تغییرات موجود در شاخص لرنر بانک‌ها توسط متغیرهای توضیحی وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. نتایج برآورد آماره دربین - واتسون^{۲۴} در جهت تایید استقلال اجزای خطا نشان از برآورد این آماره با مقدار ۲/۱۲ دارد. بنابراین فرض استقلال اجزای خطا را پذیرفت. نتایج آزمون جاک-برا در جهت تایید نرمال بودن توزیع تجربی اجزای خطا نیز با سطح معناداری برابر با ۰/۴۵۱۰ نشان از نرمال بودن اجزای خطای مدل دارد. آزمون بروش پاگان^{۲۵} نیز به منظور تایید همسانی واریانس اجزای خطای مدل انجام شده است. سطح معناداری این آزمون برابر با ۰/۵۶۲۱ به‌دست آمده که بیانگر همسانی واریانس^{۲۶} اجزای خطای مدل است. مقادیر شاخص عامل تورم واریانس^{۲۷} که در جهت سنجش عدم هم‌خطی میان

²² Panel or Pooled
²³ Fix Effect or Random Effect
²⁴ Durbin-Watson
²⁵ Breusch-Pagan-Godfrey
²⁶ Heteroscedasticity
²⁷ Variance Inflation Factor

جدول (۵): نتایج نهایی آزمون مدل پژوهش

متغیر وابسته: Ler _{i,t}		نماد متغیر: شاخص رقابت پذیری لرنر	
مدل: رگرسیون تلفیقی			
مقاطع (تعداد): ۱۱		دوره‌ها (تعداد): ۸	
مشاهده‌ها (بانک-سال): ۸۸		نوع: -----	
نام متغیرهای توضیحی	نماد متغیرهای توضیحی	ضرایب	خطای استاندارد
ارتباط	عامل تورم واریانس	سطح معنی داری	آماره تی
عرض از مبدا	C	۰/۲۳۲۷	۰/۱۰۵۳
شفافیت گزارشگری مالی	TR	۰/۸۲۵۲	۰/۳۳۶۷
کیفیت دارایی	NPL	۲/۰۵۸۹۶	۰/۰۰۸۳۶۷
اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی	TR×NPL	۲۱/۲۳۵۸	۶/۹۲۳۵۸
اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و مجذور کیفیت دارایی	TR×NPL ²	۱۸۵/۶۵۸۹	۸۸/۲۶۹۸۷
مجذور شفافیت گزارشگری	TR ²	۰/۲۳۰۵	۰/۱۴۴۳۰
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۳۹۹	
آماره اف فیشر		۱۰/۴۶۲۵	
احتمال آماره اف فیشر		۰/۰۰۰۰۰	
آماره آزمون بروش پاگان		۰/۸۵۶	
سطح معناداری آزمون بروش پاگان		۰/۵۶۲۱	
میانگین متغیر وابسته		۲/۲۴۸۵	
انحراف متغیر وابسته		۰/۷۴۱۲	
آماره دربین - واتسون		۲/۱۲	
آماره جارک-برا		۲/۳۴۵۸	
سطح معناداری جارک-برا		۰/۴۵۱۰	

باشد^{۲۸}، آنگاه اثر کیفیت دارایی بر روی شاخص رقابت پذیری لرنر تنها یک تاثیر خطی است که از طریق متغیر کیفیت دارایی و با اندازه ۵/۳۱۴۹۵ صورت می‌گیرد. اما در شرایطی که شفافیت گزارشگری کامل وجود دارد^{۲۹}، آنگاه کیفیت دارایی یک تاثیر از نوع مرتبه دوم بر روی رقابت پذیری بانکها خواهد داشت و با استناد به نوع تحلیل اثر متغیر مجذور شفافیت گزارشگری می‌توان حد بهینه کیفیت دارایی را برای کنترل رقابت پذیری تعیین نمود. در شرایط شفافیت کامل گزارشگری، مقدار بهینه رقابت پذیری بانکها از رابطه $\frac{-\beta_2}{2\beta_4}$ محاسبه می‌شود که مقدار آن برابر با ۰/۰۱۱۵- است. لذا اگر در شرایطی که شفافیت کامل گزارشگری وجود دارد، سطح کیفیت داراییها برای هر بانکی بزرگتر از این مقدار باشد، با استناد به ضریب مثبت اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و مجذور کیفیت دارایی می‌توان انتظار تاثیر مثبت آن بر روی رقابت پذیری بانک از نظر شاخص لرنر را داشت. در شرایطی که شفافیت کامل گزارشگری وجود دارد، افزایش شاخص کیفیت دارایی تا مقدار ۰/۰۱۱۵- منجر به کاهش رقابت پذیری بانک از نظر شاخص لرنر می‌شود و اگر مقدار نسبت کیفیت دارایی از این مقدار فراتر رود، سطح رقابت پذیری بانک نیز افزایش خواهد یافت. با توجه به یافته‌های مدل می‌توان گفت، بین کیفیت دارایی و رقابت پذیری بانکهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد و کیفیت دارایی‌های

بدست آمده می‌توان نتیجه گرفت که اثر شفافیت اطلاعات بر روی شاخص رقابت پذیری لرنر از نوع مرتبه دوم بوده است. با توجه به ضریب تاثیر این عامل که در جهت مثبت برآورد گردیده، رابطه بین شفافیت گزارشگری مالی و شاخص لرنر از نوع کاهشی و افزایشی است. به عبارت دیگر با افزایش سطح شفافیت گزارشگری، میزان رقابت پذیری بانکها از نظر شاخص لرنر کاهش می‌یابد و پس از افزایش شفافیت از یک مقدار مشخص، رقابت پذیری رو به رشد خواهد رفت. این مقدار بهینه با توجه به مشتقات جزئی مدل رگرسیونی نسبت به ضرایب شفافیت گزارشگری حاصل می‌گردد که در این مدل برابر با $\frac{-\beta_1}{2\beta_5}$ است و مقدار محاسبه شده آن برابر با ۰/۸۲۵- است. لذا اگر امتیاز شفافیت گزارشگری برای هر بانکی بزرگتر از این مقدار باشد، می‌توان انتظار تاثیر مثبت آن بر روی رقابت پذیری بانک از نظر شاخص لرنر را داشت. با توجه به نحوه سنجش این متغیر می‌توان نتیجه گرفت که امتیاز شفافیت گزارشگری برای هیچ بانکی کمتر از صفر نخواهد بود و لذا برای تمامی بانکهای مورد مطالعه، افزایش سطح شفافیت منجر به افزایش رقابت پذیری خواهد شد. همچنین در تفسیر اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و مجذور کیفیت دارایی نیز باید توجه داشت که این اثر با استناد به مقادیر صفر و یک برای متغیر شفافیت گزارشگری مالی قابل تفسیر است. به عبارت دیگر می‌توان نوع ارتباط کاهشی افزایشی یا افزایشی-کاهشی کیفیت دارایی با رقابت پذیری را در شرایط وجود شفافیت گزارشگری و شرایط عدم شفافیت گزارشگری تشریح نمود. در شرایطی که شفافیت گزارشگری مالی وجود نداشته

²⁸ TR=0

²⁹ TR=1

مستقل پژوهش و مقایسه سطوح معناداری بدست آمده از آزمون تی- استودنت در جهت تعیین معناداری اثرات متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته مدل با مقدار خطای نوع اول ۰,۰۵ مشاهده می‌شود که شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی‌ها اثرگذاری معناداری بر روی شاخص تمرکز بانکها داشته‌اند. درحالی که اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی در مدل معنادار بدست نیامده است که نشان از عدم اثرگذاری معنادار کیفیت دارایی‌های بانک بر رابطه بین شفافیت گزارشگری مالی و تمرکز آن دارد. با توجه به یافته‌های این مدل می‌توان ادعا نمود که شفافیت گزارشگری مالی و کیفیت دارایی بانکها دارای تاثیر مستقیم و معناداری بر روی تمرکز آن‌ها بوده است اما کیفیت دارایی بانکها بر رابطه بین کیفیت گزارشگری و تمرکز بانکها تاثیر معناداری ندارد. با استناد به اثر مجذور شفافیت اطلاعات در مدل پژوهش که معنادار نیز بدست آمده می‌توان نتیجه گرفت که اثر شفافیت اطلاعات بر روی شاخص تمرکز از نوع مرتبه دوم بوده است. با توجه به ضریب تاثیر این عامل که در جهت مثبت برآورد گردیده، رابطه بین شفافیت گزارشگری مالی و تمرکز بانکداری از نوع کاهشی-افزایشی است. به عبارت دیگر با افزایش سطح شفافیت گزارشگری، میزان تمرکز بانکها کاهش می‌یابد و پس از افزایش شفافیت از مقدار مشخص، رقابت‌پذیری رو به رشد خواهد رفت. این مقدار بهینه با توجه به مشتقات جزئی مدل رگرسیونی نسبت به ضرایب شفافیت

بانک بر ارتباط بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری بانکهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر دارد. از این رو با استناد به شاخص لرنر در جهت سنجش رقابت‌پذیری بانکها، فرضیه‌های پژوهش مورد تایید قرار گرفته‌اند.

۴-۶-۲ آزمون فرضیه دوم

با توجه سطح معنی‌داری آماره اف‌فیشر، معنی‌دار بودن کل مدل تایید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۱۱/۵۸ درصد از تغییرات موجود در تمرکز بانکها توسط متغیرهای توضیحی وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. نتایج برآورد آماره دربین واتسون در جهت تایید استقلال اجزای خطا نشان از برآورد این آماره با مقدار ۲/۰۵۸ دارد. بنابراین فرض استقلال اجزای خطا را پذیرفت. نتایج آزمون جارک-برا در جهت تایید نرمال بودن توزیع تجربی اجزای خطا نیز نشان از نرمال بودن اجزای خطای مدل دارد. آزمون بروش پاگان نیز به منظور تایید همسانی واریانس اجزای خطای مدل انجام شده است. سطح معناداری این آزمون برابر با ۰/۳۳۵۱ بدست آمده که بیانگر همسانی واریانس اجزای خطای مدل است. مقادیر شاخص عامل تورم واریانس که در جهت سنجش عدم هم‌خطی میان متغیرهای مستقل پژوهش محاسبه می‌شود، کوچکتر از مقدار بحرانی ده بدست آمده‌اند که نشان از عدم وجود هم‌خطی شدید میان متغیرهای مستقل پژوهش دارد و از این رو می‌توان پذیرفت که دقت ضرایب تاثیر متغیرهای مستقل در مدل پژوهش، تحت تاثیر روابط درونی متغیرهای مستقل قرار نگرفته است. از این رو می‌توان پذیرفت که مفروضات اولیه رگرسیون برقرار بوده و نتایج مدل در تعیین اثرات قابل استناد است. با توجه به نتایج آزمون معناداری اثرهریک از متغیرهای

جدول(۶): نتایج نهایی آزمون مدل پژوهش

متغیر وابسته: Consi _{it}		نماد متغیر: شاخص تمرکز	
مدل: رگرسیون تلفیقی		نوع: ----	
مقاطع (تعداد): ۱۱		دوره‌ها (تعداد): ۸	
		مشاهده‌ها (تعداد): ۸۸	
نام متغیرهای توضیحی	نماد متغیرهای توضیحی	ضرایب	خطای استاندارد
عرض از مبدا	C	۰/۱۶۴۰۷	۰/۱۷۹۴۹
شفافیت گزارشگری مالی	TR	۰/۳۱۹۶	۰/۰۴۹۸
شاخص کیفیت دارایی	NPL	۰/۰۸۲۵	۰/۰۲۶۸۳
اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و کیفیت دارایی	TR×NPL	-۸/۹۸۲۵	۲۳/۹۲۶۱
اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و مجذور کیفیت دارایی	TR×NPL ²	۵/۲۶۷۳	۸۶/۱۸۶۱
مجذور شفافیت گزارشگری	TR ²	۰/۵۶۸۹	۰/۲۱۴۵
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۱۱۵۸		میانگین متغیر وابسته
آماره اف فیشر	۳/۰۴۵۸		انحراف متغیر وابسته
احتمال آماره اف فیشر	۰/۰۱۲۵		آماره دربین - واتسون
آماره آزمون بروش پاگان	۲/۶۳۱۰		آماره جارک-برا
سطح معناداری آزمون بروش پاگان	۰/۳۳۵۱		سطح معناداری جارک-برا

رقابت‌پذیری آن‌ها پیشنهاد می‌شود در تهیه گزارش‌های مالی و صورت‌های مالی بانک‌ها، نسبت به افشای فعالیت‌های مدیریت ریسک، کیفیت حسابرسی و ... توجه بیشتری مبذول گردد. افشای داوطلبانه فعالیت‌های مدیریت ریسک، با توجه به سطح اهمیت ریسک در صنعت بانکداری، می‌تواند انگیزه‌های سرمایه‌گذاری در سهام بانک‌ها را در سرمایه‌گذاران تقویت نماید.

منابع و مأخذ

- [۱] خدای پور، احمد، خورشیدی، علیرضا، شیرزاد، علی، (۱۳۹۲)، اثر کیفیت افشاء بر انواع مدیریت، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۰ شماره ۳.
- [۲] خورشیدی، علیرضا، (۱۳۹۲)، بررسی ارتباط علی میان نقدشوندگی، کیفیت شفافیت و افشاء و ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ولی عصر (عج)، رفسنجان، دانشکده اقتصاد و علوم اداری.
- [۳] رضایی، غلامرضا، نمازی، محمد، (۱۳۹۳)، بررسی نقش شفافیت و افشاء در گزارشگری مالی، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال ۹۱ شماره ۴۴ صفحه ۳۷ الی ۶۹.
- [۴] رضایی‌منش، بهروز، روزساز، حبیب‌الله، تقوی‌فرد، محمد تقی، حقیقی کفاش، مهدی، (۱۳۹۶)، شناسایی قابلیت‌ها و منابع لازم جهت تغییر در مدل کسب و کار در بانک‌های تجاری ایران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، سال ۱۳۹۶، شماره ۲۱، صفحه ۱۶۱ الی ۱۷۳.
- [۵] ستایش، محمد حسین، کاظم نژاد، مصطفی، ذوالفقاری، مهدی، (۱۳۹۰)، بررسی تأثیر کیفیت افشاء بر نقدشوندگی سهام و هزینه سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پیشرفت‌های حسابداری، شماره ۷.
- [۶] شهسواری، محمدرضا، (۱۳۹۲)، رابطه شفافیت با نقدینگی شرکت‌ها و نقدینگی و بازده بازار در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- [۷] کردستانی، غلامرضا، علوی، مصطفی، (۱۳۸۹)، بررسی شفافیت سود حسابداری بر هزینه سرمایه سهام عادی، فصلنامه بورس اوراق بهادار، شماره ۱۲.
- [۸] نکویی، صادق، صالحی، مهدی، کامیابی، یحیی، (۱۳۹۳)، شناسایی و بررسی دلایل عدم اعمال آثار تورم بر گزارشگری مالی در ایران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، شماره ۱۱، صفحه ۶۶ الی ۹۸.
- [۹] ولی‌زاده، یاسر، (۱۳۹۲)، رابطه سطح شفافیت اطلاعات مالی و عملکرد مالی شرکت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده اقتصاد.

- [10] Anderson, R. C., Duru, A., Reeb, D.M., (2009), **Founders, Heirs and Corporate Opacity in the united States**, Journal of Financial Economics, Vol. 92, pp. 205-222.
- [11] Anginer, D., Demircüç, -Kunt, A., Zhu, M., (2012), **How Does Bank Competition Affect Systemic Stability?**, In: World Bank Policy Research .

گزارشگری حاصل می‌گردد که در این مدل برابر با $\frac{-\beta_1}{2\beta_5}$ است و مقدار محاسبه شده آن برابر با ۰/۳۶۶۷- است. لذا اگر امتیاز شفافیت گزارشگری برای هر بانکی بزرگتر از این مقدار باشد، می‌توان انتظار تاثیر مثبت آن بر روی تمرکز بانک را داشت. با توجه به نحوه سنجش این متغیر می‌توان نتیجه گرفت که امتیاز شفافیت گزارشگری برای هیچ بانکی کمتر از صفر نخواهد بود و لذا برای تمامی بانک‌های مورد مطالعه، افزایش سطح شفافیت منجر به افزایش تمرکز خواهد شد. همچنین در تفسیر اثر تعاملی شفافیت گزارشگری و مجذور کیفیت دارایی که در مدل پژوهش معنادار نبوده می‌توان نتیجه گرفت که نوع ارتباط بین کیفیت دارایی و تمرکز بانک‌ها در شرایط وجود و یا عدم وجود شفافیت گزارشگری متفاوت خواهد بود. لذا تاثیر کیفیت دارایی بر روی تمرکز بانکداری، تنها از نوع رابطه خطی است و شرایط افشای اطلاعات تأثیری بر روی این رابطه نخواهد داشت.

۵- نتیجه گیری

مطابق با یافته‌های فرضیه اول، کاهش نسبت وام‌ها و تسهیلات معوق و مشکوک الوصول در کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها مزیت رقابتی برای آنها فراهم می‌آورد. بنابراین سطح رقابت‌پذیری بانک‌ها با توجه به توان عملکردی بانک در باز پس‌گیری تسهیلات اعطایی وابسته است. نتایج پژوهش‌های پیشین (گومز و پونچ، ۲۰۱۳؛ آندروسکایا و سمناو، ۲۰۱۶) نیز حاکی از آن است که افزایش نسبت مطالبات معوق و مشکوک الوصول در کل تسهیلات بانک‌ها منجر به کاهش رقابت‌پذیری آن‌ها می‌گردد که همسو با نتایج فرضیه بوده است.

اگرچه نتایج فرضیه دوم نشان داد که کیفیت دارایی‌ها در رابطه بین شفافیت گزارشگری مالی و شاخص تمرکز بانک اثرگذار نبوده و این نتایج حاکی از آن است که میزان حساسیت تمرکز بانک به کیفیت دارایی و شفافیت گزارشگری مالی کمتر از شاخص لرنر بوده است و به عبارت دیگر، با افزایش کیفیت دارایی و شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها، نسبت درآمدها و هزینه‌های بانک بیشتر از سپرده‌های آنها تحت تاثیر قرار می‌گیرد. یافته‌های پژوهش آندروسکایا و سمناو (۲۰۱۶) نیز حاکی از آن است که کیفیت دارایی بانک‌ها رابطه بین شفافیت گزارشگری مالی و رقابت‌پذیری بانک‌ها را تعدیل می‌نماید. از این رو یافته‌های این فرضیه با نتایج تحقیق ایشان همسو بوده است.

با توجه به نقش معنادار کیفیت دارایی بانک‌ها بر سطح رقابت‌پذیری آن‌ها پیشنهاد می‌شود فرایند اعتبارسنجی مشتریان با بکارگیری ابزارها و اطلاعات کامل‌تری انجام پذیرفته و در تعیین ریسک اعتباری مشتریان دقت بیشتری به عمل آید. چرا که افزایش نسبت تسهیلات مشکوک الوصول و معوق بانک‌ها از میزان کیفیت دارایی آن‌ها می‌کاهد و کاهش کیفیت دارایی بانک‌ها با کاهش رقابت‌پذیری و در نتیجه کاهش سود آن‌ها همراه می‌گردد.

با توجه به نقش معنادار شفافیت گزارشگری مالی بانک‌ها بر سطح

- [12] Archambault, J. J., Archambault, E. M., (2003), **Multinational Test of Determinants of Corporate Disclosure**, The International Journal of Accounting, 38, 173-194.
- [13] Chiu, C., (2009), **Do Transparency and Disclosure Predict Firm Performance?**, Evidence from the Taiwan market, Expert Systems with Applications: An International Journal: Vol. 36 Issue 8
- [14] Fuensanta, C.G., Sánchez Ballesta, J.P., (2013), **Financial Reporting Quality, Debt Maturity and Investment Efficiency**, Journal of Banking & Finance, 40(2014) 494-506.
- [15] Heiko, H., Čihák, M., (2007), **Cooperative Banks and Financial Stability**, IMF Working Paper. 23-36
- [16] Irina, A., Semenova, M., (2016), **Does Banking System Transparency Enhance Bank Competition?**, Cross-Country Evidence, Journal of Financial Stability, vol. 23, 33-50.
- [17] Koddard, J., Molyneux, P., Wilson, O. S., (2014), **Dynamics of Growth and Profitability in Banking**, Journal of Money, Credit and Banking, 36(6), 1069-1090.
- [18] Mukdad, I., (2015), **A Comparative Study of Financial Performance between Conventional and Islamic Banking in United Arab Emirates**, International Journal of Economics and Financial Issues, 5(4), 868-874.
- [19] Nen-Chen, R.H., Jeng, C., Ying, W., (2013), **Effect of Disclosure Regulation on Earnings Management through Related-Party Transactions: Evidence from Taiwanese firms operating in China**, Journal of Accounting and Public Policy 32 (4): 292-313.
- [20] Omaginta, R. R., (2011), **The Stability Comparison between Islamic Banks and Conventional Banks: Evidence in Indonesia, 8th International Conference on Islamic Economics and Finance**, Center for Islamic Economics and Finance, Qatar Faculty of Islamic Studies, Qatar Foundation, Doha, December 19-21.
- [21] Zopounidis, C., Lemonakis, C., Voulgaris, F., Christakis S., Vassakis, K., (2017), **Islamic Banking vs Conventional Banking During the Crises Period: Evidence from GCC and MENA Banking Industries**, Jarr B Economics, Business, Social Sciences And Education Vol (1).